

СТРУКТУРА ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІКАРЯ

STRUCTURE OF THE DOCTOR'S EDUCATIONAL ACTIVITY

У статті порушується актуальна для сучасного суспільства проблема – медичного просвітництва суспільства. Означено сучасні риси просвітницької діяльності лікарів – активна представленість у медійних та Інтернет-ресурсах офіційних медичних професійних організацій, авторських блогів, медико-тематичних каналів тощо. Актуалізовано проблему недостатньої системної підготовки студентів медичних вишів до просвітницької діяльності – на відміну від досить широкого представлення форм і способів медичного просвітництва на платформах підвищення кваліфікації (неформальної освіти) лікарів. Виокремлено особливості змісту й організації видів просвітницької діяльності у медичній галузі: від лікарів до соціуму та від лікарів до лікарів. Доведено необхідність організації у медичних вишах роботи з підготовки студентів до просвітницької діяльності. Виокремлено структурні компоненти готовності майбутнього лікаря до просвітницької діяльності: мотиваційний (збудження пізнавального і раціонального інтересу студентів до розбудови способів просвітництва потенційних клієнтів), змістовий (знання про види пропагандистської діяльності щодо профілактики захворювань, медичні та споріднені проблеми, що потребують суспільної едукції; рівні диференціації просвітницьких аудиторій; компетентність щодо способів комунікативного впливу на конкретні соціальні групи), організаційний (уміння створювати й підтримувати комунікативні спільноти у різних соціальних групах – з урахуванням вікової приналежності, медико-фізіологічної проблеми, гендеру, соціальної групи тощо). Зроблено висновки про необхідність організації впливу на особистість студентів медичних університетів з метою їхнього заохочення до участі у просвітницьких заходах профільних кафедр та студентського самоврядування.

Ключові слова: просвітництво, медицина, студенти, едукація, структура, просвітницька діяльність.

The article touches upon the issue of medical education of the public, which is relevant for modern society. The author outlines the modern features of doctors' educational activities – active representation in the media and Internet resources of official medical professional organisations, author's blogs, medical-themed channels, etc. The problem of insufficient systematic preparation of medical students for educational activities is actualised – in contrast to the rather wide representation of forms and methods of medical education on the platforms of advanced training (non-formal education) of doctors. The peculiarities of the content and organisation of educational activities in the medical field are highlighted: from doctors to society and from doctors to doctors. The necessity of organising work in medical universities to prepare students for educational activities is proved. The structural components of the future doctor's readiness for educational activities are highlighted: motivational (arousal of students' cognitive and rational interest in developing ways to educate potential clients), content (knowledge about the types of propaganda activities for disease prevention, medical and related problems that require public education; levels of differentiation of educational audiences; competence in the ways of communicative influence on specific social groups), organisational (ability to create and maintain communication communities in different social groups – taking into account age, medical and physiological problems, gender, social group, etc.) The conclusions are drawn about the need to organise the influence on the personality of medical university students in order to encourage them to participate in the educational activities of specialised departments and student self-government.

Key words: education, medicine, students, education, structure, educational activities.

УДК 378.614.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.2.22>

Осінній І.А.,

аспірант кафедри педагогіки і психології
Університету імені Альфреда Нобеля

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Глобальні виклики людству, пов'язані із активізацією пандемій, загостренням стресових ситуацій, побічними ефектами від застосування нових ліків і медичних технологій, спричиняють необхідність створення і розвитку систем медичного просвітництва, до якого мають бути залучені як найкращі фахівці вузьких спеціалізацій, так і сімейні лікарі та педіатри. Сучасне суспільство досить активно споживає послуги медичного просвітництва у різних формах, серед яких найбільш актуальними можна визначити: перегляд тематичних сайтів, блогерських каналів, участь у різного роду онлайн-опитуваннях тощо. Однак варто зауважити, що залученість населення до медичної едукції наразі переважно змістилось у онлайн простір. Причиною такого вибору населення можна визначити пандемію і воєнні дії, що посприяли переусвідомленню власної філософії життєдіяльності,

результатом чого став всеосяжний вибір моделей онлайн послуг, однією з яких є різного роду просвітництво, зокрема й у галузі медичних проблем. З огляду на означене, маємо визнати, що онлайн пропозиції медичного просвітництва мають високі ризики недостатньої професійності едукаторів або навпаки – надмірно спеціалізованої складної для сприйняття текстової комунікації з невідповідною аудиторією. Крім того все частішою практикою для медичного просвітництва в онлайн режимі стають медіапродукти з галузевим міксом медицини та психології, що системно представляють єдину тему (проблему). Означена проблема спричиняє необхідність системної підготовки майбутніх лікарів до просвітницької діяльності (медичної едукції) різних суспільних аудиторій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема медичного просвітництва досить активно представлена у широкому просторі

медіаресурсів глобальної мережі, зокрема на Youtube каналах офіційних професійних медичних організацій: Центр громадського здоров'я МОЗ України [15], Українська суспільно-політична медіаплатформа InterVizor.TV [14]; медико-тематичних каналів: Центр здоров'я спини та суглобів «Стаміна» [16], РеабіЦентр [12], TESIMED – Center for Medical Simulation [17], Константа консультології [6]; особистих каналів медичних блогерів: Доктор Тарас Жиравецький [5], Гінеколог Наумчук [3], Доктор Комаровський [4] та ін.

Низка професійних сайтів також пропонує користувачам медичну едукацію: від простих алгоритмів правильного використання ліків – до складних консультативних тем (MSD (біофармацевтична кампанія)) [8], з підвищення кваліфікації лікарів (OpenLika (платформа безперервного професійного розвитку лікарів)) [11], Міжнародна Академія Сучасної Медичної Освіти [7]; едукаційні заходи у медичних університетах (НМУ імені О. Богомольця [10], ХНМУ [1] та ін.)

У нечисленних наукових статтях [2], [13], присвячених медичній едукації передусім представлено тему післядипломного підвищення кваліфікації, зокрема йдеться про загальну стратегію медичної освіти дорослих в умовах неформальної освіти в Україні: професійну спрямованість і задоволення освітніх потреб різних категорій дорослого населення в сфері охорони здоров'я [2, с. 77], можливості просвітництва лікарів-інтернів в умовах вимушеного дистанційного навчання [13].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на досить широку представленість проблеми медичного просвітництва на сучасних платформах, що дійсно визнаються як ефективні ресурси для охоплення широких суспільних мас, варто зауважити про відсутність системних досліджень, спрямованих на організацію підготовки майбутніх лікарів до професійної едукації у системі медичної освіти.

Метою статті визначаємо дослідження змісту просвітницької діяльності лікаря з виокремленням структурних елементів означеної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Кожна діяльність регулюється рівнем мотивації щодо її процесу та/або результату, саме тому просвітницьку діяльність лікаря слід подавати студентам медичних вишів як таку, що варта уваги і зусиль для створення креативних способів її реалізації. Уважаємо, що основною ідеєю щодо створення позитивної мотивації у розбудовуванні ефективної просвітницької діяльності для майбутніх лікарів може стати актуалізація їхньої уваги у галузі блогерської діяльності, створенні особистих сайтів для роботи медичних інтернет магазинів або медичного туризму тощо. Мотивація має спиратись на зацікавленість студентів не лише у результаті, який прогностично може бути представлений

додатковим фінансовим доходом від роботи означених сервісів, а й у особистій популярності, а відтак – професійному авторитеті, що створюється через різні рівні комунікації.

Цікавою для розвитку ідеї мотивації майбутніх лікарів щодо едукативної перспективи вважаємо запропоновану колективом педагогів Одеського медичного університету модель професійної підготовки лікарів-інтернів в умовах вимушеного дистанційного навчання. Так, студенти долучались до ресурсів музею кафедри нормальної та патологічної клінічної анатомії, де мали можливість ознайомитись з рідкісними вадами розвитку та рідкісними захворюваннями, отримати із розміщених на сайті кафедри презентацій інформацію про різні аспекти захворювань, набутти досвід роботи з мікроскопом у мікромузеї препаратів [13].

Отже, мотиваційна складова просвітницької діяльності майбутнього лікаря є невід'ємною характеристикою його фахового визнання.

Змістовий аспект просвітницької діяльності лікаря представлено низкою знань:

- знання про види пропагандистської діяльності (усна, друкована, наочна) щодо профілактики захворювань – дозволяють організовувати всеосяжні акції пропаганди здорового способу життя для різних соціальних аудиторій. Наприклад, для профілактики наркозалежності у школах актуальним видається проведення лекцій для старшокласників з представленням наочності у вигляді презентацій та друкованих буклетів – з метою розповсюдження для індивідуального усвідомлення;

- знання про медичні та споріднені проблеми, що потребують суспільної едукації – виокремлення тематичного курикулуму щодо системного просвітництва споживачів у міжгалузевій проблемі. Наприклад, просвітництво щодо проблеми ПТСР (посттравматичний стресовий розлад) у свідків війни має відбивати крім медичної едукації (про форми реактивних станів організму на стрес) – ще й психологічну (про наслідки психічної травми зації у поведінці людини та інше);

- знання про рівні диференціації просвітницьких аудиторій – усвідомлення важливості розрізнення ступеня доступності просвітницької інформації для конкретної групи населення. Наприклад, текст про профілактику грипу має бути різним з огляду на просвітництво учнів молодших класів, їхніх батьків і вагітних жінок у поліклініці;

- компетентність щодо способів комунікативного впливу на конкретні соціальні групи – стосується знань про імперативні та маніпулятивні методи комунікації, як от: переконання, алгоритми дій у вигляді інструкцій, методи сторітеллінгу тощо.

Отже, формування у майбутніх лікарів знань про просвітницьку діяльність у фаховій галузі дозволяє забезпечувати їхню готовність до включення у означену діяльність.

Організаційна складова просвітницької діяльності лікаря стосується його умінь створювати й підтримувати комунікативні спільноти у різних соціальних групах – з урахуванням вікової приналежності, медико-фізіологічної проблеми, гендеру, соціальної групи тощо. Йдеться саме про процеси розбудови комунікації зі стейкхолдерами, зацікавленими в просвітницькій діяльності: адміністраціями трудових колективів, директорами шкіл, громадськими організаціями – тими, що мають вплив на постійні соціальні аудиторії. Саме така систематична комунікація дозволяє вибудовувати системний підхід щодо конкретної теми просвітництва або суспільно значущої проблеми, пов'язаної із медичною галуззю.

Ще однією важливою тезою, що стосується організації просвітницької діяльності, визначаємо її цільову спрямованість: просвітництво від лікарів і для лікарів. Подана вище інформація стосувалась саме просвітництва від лікарів – в широкому його розумінні – зі спрямованістю на різні соціальні і суспільні аудиторії. Просвітництво для лікарів стосується передусім оновлення знань практикуючих фахівців, ознайомлення їх з новими фармацевтичними препаратами, технологіями медичної інженерії тощо. Таке просвітництво, звісно, проводиться вузькими фахівцями-дослідниками та девелоперами з метою просування інноваційних товарів медичного призначення у клініки, залучення лікарів до популяризації конкретних ліків. Водночас просвітництво для лікарів може бути не лише бізнесово, а й гуманістично спрямованим. Наприклад, сучасні Грантові проекти популяризують у професійному медичному просторі теми, що стосуються глобальних проблем фахових спільнот, виявлених в стресових умовах діяльності. Так, у статті Г. Науменко представлено проблему професійного вигорання медичного працівника з огляду на дослідження, проведене у клініці Мейо (США). Зокрема, визначено чинники ризику професійного вигорання лікарів: надмірності щодо робочого навантаження, відсутність чіткого та прозорого контролю та винагород, що спричиняє відчуття несправедливості, незадовільну професійну комунікацію, компетентнісну невідповідність посадовим обов'язкам [9].

Означені приклади просвітницької діяльності, актуальної для лікарів, не є поодинокими. Все частіше на шпальтах медіапростору знаходимо адресовану лікарям інформацію щодо юридичних особливостей організації медичних послуг та забезпечення їхньої законності, просвітництва у галузі медичного маркетингу та нетворкінгу тощо, а отже, популярних для лікарського просвітництва тем стає все більше.

Узагальнення змісту проблеми медичного просвітництва дає можливість означити її актуальність

для сучасного суспільства, що спричиняє необхідність посилення уваги до означеного аспекту професійної діяльності лікаря вже на етапі його фахової підготовки.

Висновки. Аналіз змісту просвітницької діяльності лікаря дозволив виділити структурні елементи готовності до неї: мотиваційний (збудження пізнавального і раціонального інтересу студентів до розбудови способів просвітництва потенційних клієнтів), змістовий (знання про види пропагандистської діяльності щодо профілактики захворювань, медичні та споріднені проблеми, що потребують суспільної едукативної диференціації просвітницьких аудиторій; компетентність щодо способів комунікативного впливу на конкретні соціальні групи), організаційний (уміння створювати й підтримувати комунікативні спільноти у різних соціальних групах – з урахуванням вікової приналежності, медико-фізіологічної проблеми, гендеру, соціальної групи тощо).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вебінари та майстер-класи з 3D технологій (ХНМУ) URL <https://knmu.edu.ua/news/vebinary-ta-majster-klassy-z-3d-tehnologij/>
2. Волярська О.С. Non-formal medical education of adults in Ukraine (Неформальна медична освіта дорослих в Україні). *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. Volume 36, Number 6, 2019. P. 74–78. URL <https://er.nau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66aabb81-65cc-46d3-808a-44449f4ccc49/content>
3. Гінеколог Наумчук URL <https://www.youtube.com/@naumchuk-gynecologist>
4. Доктор Комаровський URL <https://www.youtube.com/@eokomarovskiy>
5. Доктор Тарас Жиравецький URL <https://www.youtube.com/@%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%96%D0%B8%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BE9%D0%B5>
6. Константа консультології (Infusion Therapy) URL <https://www.youtube.com/playlist?list=PLAJyAN4eDCM5cuKnDpURbUPQZ2FI3-obk>
7. Міжнародна Академія Сучасної Медичної Освіти URL <https://edumed.org.ua/aboutus>
8. MSD (біофармацевтична кампанія) URL <https://www.msd.ua/patients/patient-treatment-education/>
9. Науменко Г. Від професійного вигорання до залученості медичного персоналу. *НейроNews: психоневрологія та нейропсихіатрія* № 8 (191), 2020. С. 30–36. URL <https://neuronews.com.ua/ua/archive/2020/8%28119%29/pages-30-36/vid-profesiynogo-vigorannya-do-zaluchenosti-medichnogo-personalu#gsc.tab=0>
10. Невідкладна медична допомога: військова і цивільна: едукативний захід НМУ імені О. Богомольця URL <https://nmuofficial.com/news/13-kvitnya-v-nmu-vidbudetsya-edukatsijnyj-zahid-z-medytsyny-nevidkladnyh-staniv/>
11. OpenLika URL <https://openlikar.com.ua/>

12. РеабіЦентр URL <https://www.youtube.com/@ReabiCentr>

13. Ситнікова В. О., Мельниченко М. Г., Елій Л. Б. Післядипломна медична освіта в сучасних умовах. Забезпечення якості освіти у вищій медичній школі : наук.-метод. міжуніверситет. конф. з міжнар. участю. Одеса, 18–20 січня 2023 року : матеріали конф. / за ред. д. мед. н., проф. В. Г. Марічереда. [Електронне видання]. Одеса: ОНМедУ, 2023. С. 202–205 URL <https://repo.odmu.edu.ua:443/xmlui/handle/123456789/13131>

14. Українська суспільно-політична медіаплатформа InterVizor.TV URL https://www.youtube.com/watch?v=IJ-upfRdX6o&ab_channel=InterVizo

15. Центр громадського здоров'я МОЗ України URL https://www.youtube.com/@phc_ua

16. Центр здоров'я спини та суглобів «Стаміна» URL https://www.youtube.com/@stamina_center

17. TESIMED – Center for Medical Simulation URL <https://www.youtube.com/@tesimed-centerformedicalsi4113>